

Marek PIOTROWSKI*
Anna ORGANIŚCIAK-KRZYKOWSKA**

ROLA CUDZOZIEMCÓW NA RYNKU PRACY W POLSCE

Słowa kluczowe: cudzoziemcy, popyt na pracę, komplementarni, substytucyjni

1. Wstęp

Popyt na pracę cudzoziemców w Polsce oraz zasady powierzania im pracy stanowią w ostatnim czasie coraz częściej podejmowany temat, zarówno w środowisku naukowym, jak i wśród przedstawicieli władz państwowych. Zjawisko napływu imigrantów zarobkowych oraz zainteresowanie oferowaną przez nich pracą przez przedstawicieli popytowej strony rynku pracy wydają się niezwykle interesującym tematem badawczym. Często pojawiają się w debacie publicznej pytania o aktualną i przyszłą rolę cudzoziemców na rynku pracy w Polsce, o to, czy zasadnym jest pobudzanie procesów imigracyjnych, czy raczej ograniczanie ich skali. Pytania te skłaniają do dokonywania analiz skali oraz struktury zatrudnienia cudzoziemców.

W literaturze przedmiotu wskazuje się na różnorodne konsekwencje zjawiska imigracji zarobkowej, obserwowane z punktu widzenia kraju przyjmującego. Często podejmowanym zagadnieniem jest ocena wpływu powierzania pracy cudzoziemcom na wysokość płac pracowników rodzimych, wielkość zatrudnienia, czy też wysokość stopy bezrobocia. Należy podkreślić, iż wśród badaczy nie ma zgodności co do odpowiedzi na pytanie, jaką rolę na rynku pracy odgrywają imigranci zarobkowi – czy stanowią oni komplementarny, czy też substytucyjny zasób względem pracowników rodzimych. T.J. Hatton, w jednym ze stworzonych

* Mgr, Katedra Polityki Społecznej i Ubezpieczeń, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; e-mail: mpiotrowski@uwm.edu.pl

** Dr hab., prof. UWM, Katedra Polityki Społecznej i Ubezpieczeń, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; e-mail: anna.krzykowska@uwm.edu.pl

przez siebie modeli, wskazał, iż napływ cudzoziemców na rynek pracy prowadzi w konsekwencji do przyrostu wielkości zasobów pracy oraz wynikającego z nich spadku poziomu płac uzyskiwanych w danej gospodarce¹. Inni autorzy wskazują między innymi na różnorodność konsekwencji transferu zasobów pracy zależnych od tego, czy rynek pracy kraju przyjmującego pozostaje w stanie równowagi, czy też w zależności od skali występującego na nim zjawiska bezrobocia².

W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż przewidywanie konsekwencji zjawiska zatrudniania cudzoziemców jest zadaniem niezwykle trudnym. R.M. Friedberg i J. Hunt stwierdziły, iż prognozowanie wpływu zjawisk migracyjnych na podstawowe wskaźniki charakteryzujące sytuację na rynku pracy jest uzależnione od zastosowanego modelu; te zaś, jak wiadomo, opierają się na istotnych uproszczeniach i odgórnych założeniach³. Taki stan rzeczy skłania środowisko naukowe do podejmowania badań empirycznych. Na różnorodność konsekwencji zjawiska zatrudniania cudzoziemców zwrócili uwagę w swoich opracowaniach między innymi S. Castles i M.J. Miller⁴, T. Baas, H. Brucker i A. Hauptmann⁵, G.J. Borjas⁶, P. Cortes⁷, czy też M. Kleinman⁸.

Powierzanie pracy cudzoziemcom na rynku pracy w Polsce jest zjawiskiem silnie regulowanym przez obowiązujące przepisy prawa, czego efektem jest wyraźnie widoczna tendencja do kategoryzowania cudzoziemców wraz z jednoczesnym różnicowaniem zasad dostępu do rynku pracy dla poszczególnych kategorii.

Niniejsze opracowanie stanowi zbiór rozważań na temat roli pełnionej przez imigrantów zarobkowych na rynku pracy w Polsce. W pierwszej części opracowa-

¹ **T.J. Hatton**, *The Cliometrics of International Migration: A Survey*, Centre for Economic Policy Research, London 2010.

² Zob. **R. Jończy, S. Kubiciel**, *Zatrudnienie obcokrajowców w województwie opolskim (w kontekście niedopasowań strukturalnych na opolskim rynku pracy)*, Pro Media, Opole 2010.

³ **R.M. Friedberg, J. Hunt**, *The Impact of Immigrants on Host Country Wages, Employment and Growth*, Journal of Economic Perspectives 1995/9/2.

⁴ Zob. **S. Castles, M.J. Miller**, *The age of migration. International population movements in the modern world*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2009.

⁵ Zob. **T. Baas, H. Brucker, A. Hauptmann**, *Labor Mobility in the Enlarged EU: Who Wins, Who Loses*, [w:] **M. Kahanec, K.F. Zimmermann** (red.), *EU Labor Markets After Post Enlargement Migration*, Springer-Verlag, Berlin 2010.

⁶ Zob. **G.J. Borjas**, *Friends or strangers. The impact of immigrants on the U.S. economy*, Basic Books, New York 1990.

⁷ Zob. **P. Cortes**, *The Effect of Low-Skilled Immigration on U.S. Prices: Evidence from CPI Data*, Journal of Political Economy 2008/116/3.

⁸ Zob. **M. Kleinman**, *The Economic Impact of Labour Migration*, [w:] **S. Spencer** (red.), *The Politics of Migration. Managing Opportunity, Conflict and Change*, Blackwell Publishing, Malden 2003.

nia uwagę skupiono na określeniu ram prawnych wyznaczających zasady powierzania pracy cudzoziemcom w Polsce oraz ich konsekwencji z punktu widzenia poszczególnych kategorii imigrantów zarobkowych. W kolejnej części artykułu dokonano analizy i interpretacji dostępnych danych na temat skali zatrudnienia cudzoziemców w Polsce, z jednoczesnym wskazaniem problemów o charakterze metodycznym związanych z trudnością w jej całościowej ocenie. W dalszej części artykułu uwaga została skupiona na analizie struktury zatrudnienia cudzoziemców w Polsce z punktu widzenia poszczególnych sekcji PKD oraz wybranych grup pracowniczych w celu określenia w jakich branżach i zawodach imigranci zarobkowi wykonują pracę najczęściej. Artykuł kończy się podsumowaniem oraz próbą nakreślenia kilku rekomendacji dla polskiej polityki imigracyjnej.

2. Ramy prawne zatrudniania cudzoziemców w Polsce

Polska, jako kraj członkowski Unii Europejskiej, jest zobligowana do respektowania unijnego porządku prawnego, z którego wynika pełnia swobody dostępu do polskiego rynku pracy dla obywateli Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarii⁹. Najistotniejszymi aktami regulującymi zasady powierzania pracy cudzoziemcom w Polsce są między innymi:

- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.04.2004 r.¹⁰;
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29.01.2009 r. w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemców¹¹;
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29.01.2009 r. w sprawie określenia przypadków, w których zezwolenie na pracę cudzoziemca jest wydawane bez względu na szczegółowe warunki wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców¹²;
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20.07.2011 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziem-

⁹ A. Organiściak-Krzykowska, M. Piotrowski, K. Nyklewicz, A. Skórska, L. Kucharski, *Popyt na pracę cudzoziemców*, Wyd. UWM w Olsztynie, Olsztyn 2013.

¹⁰ Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.04.2004 r. (Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001).

¹¹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29.01.2009 r. w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemców (Dz.U. 2009, nr 16, poz. 84).

¹² Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29.01.2009 r. w sprawie określenia przypadków, w których zezwolenie na pracę cudzoziemca jest wydawane bez względu na szczegółowe warunki wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców (Dz.U. 2009, nr 16, poz. 85).

cowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę¹³.

W świetle polskich uregulowań prawnych można wskazać trzy odrębne kategorie cudzoziemców z punktu widzenia możliwości ich dostępu do rynku pracy w Polsce:

- cudzoziemcy posiadający pełnię swobody dostępu do rynku pracy w Polsce;
- cudzoziemcy uprawnieni do podejmowania pracy w Polsce na podstawie zezwolenia na pracę;
- cudzoziemcy uprawnieni do podejmowania pracy na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi.

Katalog grup cudzoziemców mogących podejmować zatrudnienie w Polsce bez konieczności uzyskiwania zezwolenia na ich pracę (pierwsza z wyszczególnionych powyżej kategorii) został sprecyzowany w art. 87 ust. 2 pkt 1–9 wskazanej wyżej ustawy¹⁴ oraz w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20.07.2011 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę¹⁵. Do pracy w Polsce bez konieczności uzyskiwania zezwolenia na nią uprawnieni są między innymi:

- niektórzy cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pobyt czasowy w Rzeczypospolitej Polskiej;
- cudzoziemcy będący małżonkami obywatela polskiego lub cudzoziemca będącego w szczególnej, wskazanej w ustawie, sytuacji;
- cudzoziemcy posiadający ważną Kartę Polaka;
- cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy bądź będący małżonkiem, w imieniu którego został złożony wniosek o nadanie statusu uchodźcy (po spełnieniu szczegółowych warunków określonych w ustawie);
- cudzoziemcy uprawnieni do przebywania i wykonywania pracy na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Konfederacji Szwajcarii;
- nauczyciele języków obcych, nauczyciele akademicy, osoby prowadzące szkolenia;
- korespondenci zagraniczni środków masowego przekazu;
- studenci w wyszczególnionych w rozporządzeniu przypadkach;
- sportowcy oraz osoby wykonujące pracę w związku z wydarzeniami sportowymi;

¹³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20.07.2011 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. 2011, nr 155, poz. 919).

¹⁴ Ustawa o promocji zatrudnienia...

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20.07.2011 r. w sprawie przypadków...

- osoby świadczące usługi artystyczne;
- duchowni wykonujący pracę w związku z pełnioną funkcją religijną;
- członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego wykonującego pracę w międzynarodowych strukturach wojskowych na terytorium RP;
- pracownicy delegowani na okres nieprzekraczający 3 miesięcy;
- osoby wykonujące pracę na rzecz posłów do Parlamentu Europejskiego.

Druga kategoria cudzoziemców (mogący świadczyć pracę na podstawie uzyskanego zezwolenia na pracę) dotyczy przypadków w których cudzoziemiec:

- wykonuje pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy z podmiotem, którego siedziba lub miejsce zamieszkania albo oddział, zakład lub inna forma zorganizowanej działalności znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

- w związku z pełnieniem funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców lub będącej spółką kapitałową w organizacji przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres przekraczający łącznie 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy;

- wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego i jest delegowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym do oddziału lub zakładu podmiotu zagranicznego albo podmiotu powiązanego, w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, z pracodawcą zagranicznym;

- wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego, nieposiadającego oddziału, zakładu lub innej formy zorganizowanej działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i jest delegowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym (usługa eksportowa);

- wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego i jest delegowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 3 miesiące w ciągu kolejnych 6 miesięcy w innym celu niż wskazany w pkt 2–4¹⁶.

Trzecią kategorię cudzoziemców (mogących świadczyć pracę na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi) stanowią cudzoziemcy będący obywatelami Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdowy, Federacji Rosyjskiej, Ukrainy oraz Republiki Armenii, wykonujący pracę przez okres nieprzekraczający 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy, niezależnie od liczby podmiotów powierzających im wykonywanie pracy, na podstawie umowy zawartej w formie pisemnej, jeżeli przed podjęciem przez cudzoziemca pracy powiatowy urząd pracy, właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego lub siedzibę podmiotu powierzającego wykonywanie pracy,

¹⁶ Ustawa o promocji zatrudnienia...

zarejestrował pisemne oświadczenie tego podmiotu o zamiarze powierzenia wykonywania pracy temu cudzoziemcowi¹⁷.

3. Skala zatrudnienia cudzoziemców w Polsce

W kontekście obowiązującego porządku prawnego, oszacowanie całościowej skali zatrudnienia cudzoziemców w Polsce byłoby możliwe po zsumowaniu wielkości zatrudnienia trzech wyszczególnionych w poprzedniej części artykułu kategorii cudzoziemców – mających swobodę dostępu do rynku pracy w Polsce, mogących świadczyć pracę na podstawie zezwolenia na pracę cudzoziemca oraz uprawnionych do wykonywania pracy na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi.

Należy podkreślić, iż w Polsce nie agreguje się danych, które umożliwiłyby kompleksową ocenę skali legalnego zatrudnienia cudzoziemców. Podstawowymi źródłami informacji częściowych są dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej na temat:

- liczby zezwoleń na pracę cudzoziemców;
- liczby oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi.

Informacje te pozwalają tylko i wyłącznie na ocenę skali zatrudnienia cudzoziemców nieposiadających możliwości swobodnego dostępu do rynku pracy w Polsce.

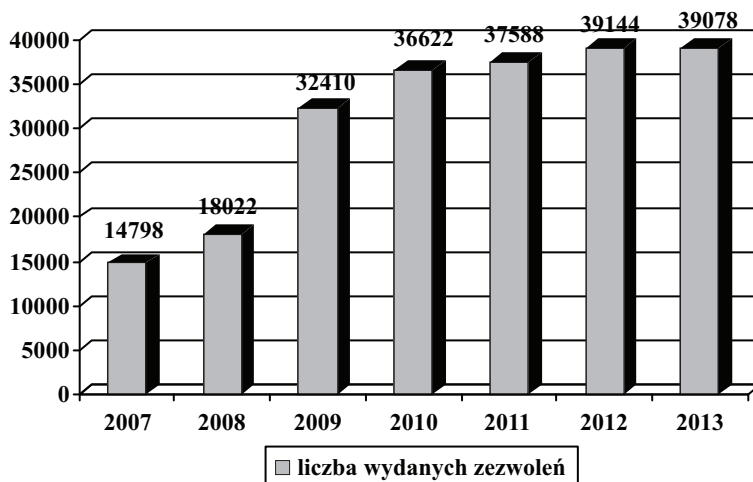
Na wykresie 1 przedstawiono zmiany w liczbie wydawanych zezwoleń na pracę cudzoziemców w Polsce.

W ostatnich latach odnotowano dosyć dynamiczny wzrost liczby zezwoleń na pracę cudzoziemców, co może być postrzegane jako dowód na wzrost atrakcyjności Polski w ich ocenie. W roku 2007 wydano niespełna 15 tys. zezwoleń. W latach 2012 i 2013 liczba ta wzrosła do prawie 40 tys. w skali roku.

Efektom liberalizacji zasad dostępu do rynku pracy w Polsce dla obywateli Białorusi, Gruzji, Mołdowy, Rosji, Ukrainy i Armenii był wyraźny wzrost wielkości popytu na sezonową pracę cudzoziemców oraz prawdopodobnie dość znaczne ograniczenie skali ich zatrudnienia w szarej strefie. Na rysunku 2 przedstawiono zmiany liczby oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi (wykr. 2).

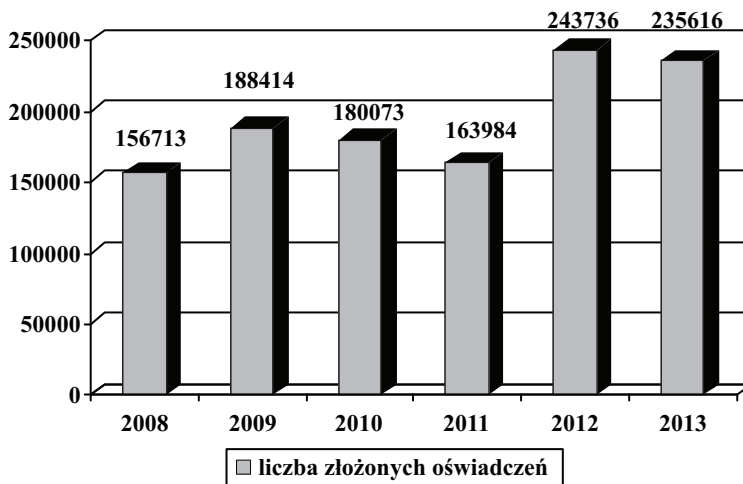
¹⁷ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. 2013, poz. 1507).

WYKRES 1: Zezwolenia na pracę cudzoziemców wydane w Polsce w latach 2007–2013

Źródło: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>; stan na dzień 10.04.2014 r.

WYKRES 2: Oświadczenia pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi w Polsce w latach 2008–2013

Źródło: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>; stan na dzień 10.04.2014 r.

Podejmowanie pracy przez cudzoziemców na podstawie oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi cieszy się w Polsce dość dużą popularnością. W pierwszym roku po wejściu w życie rozporządzenia MPiPS, umożliwiającego powierzenie pracy cudzoziemcom właśnie na tej podstawie, w powiatowych urzędach pracy złożono ponad 156 tys. oświadczeń. W latach 2012 i 2013 liczba złożonych przez pracodawców oświadczeń wzrosła już do około 240 tys. w skali roku.

Nie istnieje źródło informacji na temat skali zatrudnienia cudzoziemców pochodzących z krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarii, korzystających ze swobody zatrudnienia w Polsce na podstawie prawa UE. Skala obecności w Polsce obywateli państw EOG oraz Szwajcarii może być oceniana jedynie na podstawie liczby rejestracji pobytu powyżej trzech miesięcy oraz na podstawie liczby ubezpieczonych, którzy w zgłoszeniu do ubezpieczeń podali obywatelstwo inne niż polskie¹⁸.

Brak możliwości oceny całości skali zatrudnienia cudzoziemców w Polsce stanowi jedno z najistotniejszych ograniczeń podejmowania badań empirycznych nad omawianym zjawiskiem.

4. Zatrudnienie cudzoziemców w Polsce według sekcji PKD i wybranych grup pracowniczych

Wydaje się, iż analiza struktury zatrudnienia cudzoziemców świadczących pracę w Polsce stanowi jeden z istotnych kroków do określenia pełnionej przez nich roli. W tabeli 1 dokonano zestawienia liczby udzielanych zezwoleń na pracę cudzoziemców według wybranych sekcji PKD (tab. 1).

TABELA 1: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców wg wybranych sekcji PKD w Polsce w 2013 r.*

Sekcja PKD	Ilość złożonych oświadczeń	Procentowy udział
Ogółem	39.078	100%
Handel hurtowy i detaliczny	7.164	18,3%
Budownictwo	5.054	12,9%
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracow-	5.014	12,8%

¹⁸ *Informacja w sprawie zatrudnienia obywateli polskich w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz obywateli państw EOG w Polsce*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2011.

Sekcja PKD	Ilość złożonych oświadczeń	Procentowy udział
Transport i gospodarka magazynowa	3.380	8,6%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3.029	7,7%
Przetwórstwo przemysłowe	1.897	4,8%

Źródło: dane MPiPS: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>; stan na dzień 10.03.2014 r.

W 2013 r. wojewodowie wydali najwięcej zezwoleń na pracę cudzoziemców w handlu hurtowym i detalicznym, budownictwie oraz w gospodarstwach domowych zatrudniających pracowników. Cudzoziemcy zatrudnieni w Polsce na podstawie zezwoleń na pracę wykonywali ją we wskazanych w poniższej tabeli zawodach (tab. 2).

TABELA 2: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców wg wybranych grup pracowniczych wydane w Polsce w 2013 r.*

Grupa pracownicza	Ilość wydanych zezwoleń	Procentowy udział
Ogółem	39.078	100%
Kadra kierownicza, doradcy, eksperci	3.026	7,7%
Robotnicy wykwalifikowani	10.700	27,4%
Pracownicy przy pracach prostych	5.761	14,7%
Informatycy	333	0,8%
Zawody medyczne	214	0,5%
Zawody nauczycielskie	203	0,5%
Zawody artystyczne	157	0,4%

Źródło: dane MPiPS: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>; stan na dzień 10.03.2014 r.

Największy udział w liczbie udzielanych zezwoleń na pracę miało zatrudnienie robotników wykwalifikowanych oraz pracowników przy pracach prostych. Relatywnie duży odsetek stanowiło również zatrudnienie cudzoziemców na stanowiskach kierowniczych, doradczych i eksperckich.

Zatrudnianie cudzoziemców przy pracach prostych sugerowałoby istnienie pewnego rodzaju niszy we wtórnym segmencie rynku pracy, której wypełnieniem

zainteresowani są imigranci zarobkowi¹⁹. Świadczenie pracy na stanowiskach robotników wykwalifikowanych skłania natomiast do poszukiwania przyczyn występowania zapotrzebowania na pracę cudzoziemców w strukturalnych niedopasowaniach popytu i podaży pracy.

Wydaje się, iż analiza struktury zatrudnienia cudzoziemców świadczących pracę w Polsce na podstawie uzyskanych zezwoleń na pracę nie upoważnia do wnioskowania na temat komplementarności bądź też substytucyjności tego zasobu względem pracowników rodzimych, głównie z powodu niewielkiego udziału tej formy świadczenia pracy w całości zatrudnienia cudzoziemców. Zasadnym jest zatem podjęcie analizy struktury zatrudnienia cudzoziemców świadczących pracę na podstawie oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi (tab. 3).

TABELA 3: Oświadczenia pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi wg wybranych sekcji PKD w Polsce w 2013 r.

Sekcja PKD	Ilość złożonych oświadczeń	Procentowy udział
Ogółem	235.616	100%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	118.480	50,3%
Budownictwo	29.734	12,6%
Przetwórstwo przemysłowe	17.739	7,5%
Handel hurtowy i detaliczny	12.130	5,1%
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	5.796	2,5%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3.770	1,6%

Źródło: dane MPiPS: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>; stan na dzień 10.03.2014 r.

Wśród oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi złożonych w powiatowych urzędach pracy w 2013 r. zdecydowanie dominowały oświadczenia z sekcji „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” (ponad połowa ogółu oświadczeń). Relatywnie duży udział miały również oświadczenia z branży budowlanej.

Uwzględniając fakt, iż zgodnie z obowiązującym w Polsce porządkiem prawnym, świadczenie pracy przez cudzoziemca jedynie na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia mu pracy jest możliwe wyłącznie przez

¹⁹ Zob. koncepcję dualnego rynku pracy: **M. Piore**, *Birds of Passage: Migrant Labour and Industrial Societies*, Cambridge University Press, Cambridge 1979.

okres maksymalnie 6 miesięcy w skali roku oraz biorąc pod uwagę strukturę zatrudnienia cudzoziemców w podziale na poszczególne sekcje PKD, wydaje się zasadnym stwierdzenie, iż stanowią oni raczej komplementarny zasób względem pracowników rodzimych. Liberalizacja zasad dostępu do rynku pracy dla obywateli wybranych krajów (Rosja, Ukraina, Białoruś, Mołdowa, Gruzja, Armenia) stanowiła przemyślane działanie mające na celu zaspokojenie popytu na sezonową pracę, której wykonywaniem w coraz mniejszym stopniu są zainteresowani pracownicy rodzimi. Konsekwencją tych działań wydaje się również przesunięcie części sezonowego zatrudnienia cudzoziemców z szarej strefy do zatrudnienia legalnego.

5. Zakończenie

W ostatnich latach odnotowano wyraźny wzrost skali imigracji zarobkowej do Polski.

Zdecydowanie największą skalą charakteryzuje się zatrudnianie cudzoziemców na podstawie oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia im pracy składanych w powiatowych urzędach pracy, a cudzoziemcy zatrudnieni w Polsce świadczą pracę głównie w rolnictwie, budownictwie, handlu, gastronomii oraz w gospodarstwach domowych na stanowiskach robotniczych i przy pracach prostych, co pozwala na stwierdzenie, iż są oni raczej komplementarni względem rodzimych zasobów pracy.

Wśród rekomendacji dla polskiej polityki imigracyjnej można wskazać między innymi:

- systematyczny monitoring rynku pracy, upraszczanie procedur administracyjnych w przypadku powierzania pracy cudzoziemcom o specyficznych i pożądanym przez pracodawców kwalifikacjach zawodowych;
- uproszczenie typologii zezwoleń na pracę cudzoziemców;
- kontynuowanie reform mających na celu liberalizację zasad dostępu do rynku pracy w Polsce dla obywateli wybranych krajów;
- intensyfikację działań kontrolnych nad legalnością zatrudnienia cudzoziemców;
- ochronę grup narażonych na wykluczenie zawodowe i społeczne poprzez zapobieganie substytucji rodzimych zasobów pracy przez cudzoziemców.

Bibliografia

Akty prawne:

- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.04.2004 r. (Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29.01.2009 r. w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemców (Dz.U. 2009, nr 16, poz. 84).
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29.01.2009 r. w sprawie określenia przypadków, w których zezwolenie na pracę cudzoziemca jest wydawane bez względu na szczególne warunki wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców (Dz.U. 2009, nr 16, poz. 85).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20.07.2011 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. 2011, nr 155, poz. 919).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. 2013, poz. 1507).

Opracowania:

- Baas T., Brucker H., Hauptmann A.**, *Labor Mobility in the Enlarged EU: Who Wins, Who Loses*, [w:] M. Kahanec, K.F. Zimmermann (red.), *EU Labor Markets After Post Enlargement Migration*, Springer-Verlag, Berlin 2010, s. 47–70.
- Borjas G.J.**, *Friends or strangers. The impact of immigrants on the U.S. economy*, Basic Books, New York 1990.
- Castles S., Miller M.J.**, *The age of migration. International population movements in the modern world*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2009.
- Cortes P.**, *The Effect of Low-Skilled Immigration on U.S. Prices: Evidence from CPI Data*, *Journal of Political Economy* 2008/116/3, s. 381–422.
- Friedberg R.M., Hunt J.**, *The Impact of Immigrants on Host Country Wages, Employment and Growth*, *Journal of Economic Perspectives* 1995/9/2, s. 23–44.
- Hatton T.J.**, *The Cliometrics of International Migration: A Survey*, Centre for Economic Policy Research, London 2010.
- Jończy R., Kubiciel S.**, *Zatrudnienie obcokrajowców w województwie opolskim (w kontekście niedopasowań strukturalnych na opolskim rynku pracy)*, Pro Media, Opole 2010.
- Kleinman M.**, *The Economic Impact of Labour Migration*, [w:] S. Spencer (red.), *The Politics of Migration. Managing Opportunity, Conflict and Change*, Blackwell Publishing, Malden 2003, s. 59–74.
- Organiściak-Krzykowska A., Piotrowski M., Nyklewicz K., Skórska A., Kucharski L.**, *Popyt na pracę cudzoziemców*, Wyd. UWM w Olsztynie, Olsztyn 2013.
- Piore M.**, *Birds of Passage: Migrant Labour and Industrial Societies*, Cambridge University Press, Cambridge 1979.

Strony internetowe:

- <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>; stan na dzień 10.04.2014 r.

Marek PIOTROWSKI
Anna ORGANIŚCIAK-KRZYKOWSKA

THE ROLE OF FOREIGN WORKERS ON THE LABOUR MARKET IN POLAND

(Summary)

The phenomenon of labour migration and the demand for foreign workers is one of the points of interest of researchers specialized in contemporary issues of the labour market. Negative demographic trends and changes in the size of labour resources, projected for the future, force us to reflect on the present and future role of foreigners in the national and regional labour markets. The aim of this paper is to present some results of research on the role of foreigners on the Polish labour market and to attempt to answer the question whether they are complementary or substitute to the Polish labour resources.

Keywords: foreigners, labour demand, complementary, substitute